

نقش والدین در تربیت
کودکان ۶ تا ۱۲ سال
(۶-۱۲)

فرهاد فرهادی

کتابخانه ارشد تعلیم و تربیت؛ مدرس دانشگاه

www.ketab.ir

سرشناسه	: فرهادی، فرهاد، ۱۳۳۲.
عنوان و نام پدید آور	: نقش والدین در تربیت کودکان ۶ تا ۱۲ سال (۶-۱۲) / نام مؤلف: فرهاد فرهادی.
مشخصات نشر	: تهران، آپ، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۶۲ صفحه، ۱۴/۸ × ۲۱ س.م.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۴۲۷-۹-۶ ریال ۱۰۰۰۰۰
وضعیت فهرست‌بندی	: فیبا
موضوع	: کودکان -- سرپرستی
موضوع	: Child rearing
موضوع	: کودکان و کودک
موضوع	: Parent and child
موضوع	: کودکان -- روانشناسی
موضوع	: Child psychology
رده‌بندی کنگره	: HQ ۶۹۱ .۴۴۷ ن ۱۳۹۷
رده‌بندی دیویی	: ۶۴۹/۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۱۵۵۴۴

انتشارات آپ

نقش والدین در تربیت کودکان ۶ تا ۱۲ سال (۶-۱۲)

فرهاد فرهادی

چاپ اول: ۱۳۹۷/۱۰۰۰ نسخه، رقعی

قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۴۲۷-۸-۹

ویراستار فنی: علی درویشانی

حروفچینی، صفحه‌آرا و طراح جلد: زهره طهرانی

چاپخانه: چاپ دیجیتال طهرانی

انتشارات آپ، تهران: صندوق پستی ۱۶۳۴۸۶۳۴۱۴

تلفن: ۰۹۳۵۴۳۰۴۸۳۸

E-mail: uppublish@gmail.com

حق چاپ محفوظ است

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۹	رشد جسمانی و عوامل مؤثر بر آن در کودکان دبستانی
۱۶	رشد شناختی و ذهنی و عوامل مؤثر بر آن در کودکان دبستانی
۱۹	رشد اخلاقی و عوامل مؤثر بر آن در کودکان دبستانی
۲۲	رشد عاطفی و عوامل مؤثر بر آن در کودکان دبستانی
۲۵	تغذیه و راههای تربیت آن در کودکان دبستانی
۲۷	اعتماد به نفس و تربیت آن در کودکان دبستان
۳۰	استرس و اضطراب و راههای اصلاح آن در کودکان دبستانی
۳۲	عوامل مؤثر در کاهش یادگیری کودکان دبستانی و راههای اصلاح آن
۳۷	علل افت تحصیلی و راههای جلوگیری از آن در دوره دبستان
۳۹	نیازهای کودکان دبستانی و اثر آن بر فرایند یادگیری
۴۰	راهکارهای تربیت اجتماعی و عاطفی کودکان دبستانی
۴۳	شیوه برقراری ارتباط با کودکان دبستانی و آموزش آن به والدین
۴۴	آسیب های کودکان دبستانی
۴۶	آسیبهای خانواده و اثر آن بر فرایند یادگیری کودکان دبستانی
۴۸	آسیبهای ناشی از عوامل آموزشگاهی و اثر آن بر فرایند یادگیری
۴۹	نقش مثبت و منفی رسانه ها بر فرایند آموزش در دوره دبستان
۵۱	ابزارهای بازسازی رفتارهای کودکان دبستانی
۵۸	اختلالات یادگیری کودکان دبستانی و راههای اصلاح
۵۸	چند توصیه ی تربیتی برای والدین و معلمان در دوره ی دبستان

یکی از حساس‌ترین و مؤثرترین دوره‌های زندگی هر انسان، دوره دبستان؛ یعنی سن ۶ تا ۱۲ سالگی او است. در این مرحله، شخصیت او سازمان یافته و تغییراتی در زمینه‌ی جسمانی، ذهنی، روانی و اجتماعی در او ایجاد می‌شود. او به تدریج در تعامل با محیط مدرسه و اجتماع به صورت فردی مستقل در می‌آید و به کسب علم و دانش و برقراری ارتباط با محیط مدرسه، اجتماع و گروه‌های هم‌سن و سالان و وسعت دادن به محیط اجتماعی از تغییرات اخلاقی و اجتماعی رفتاری به‌رادر می‌شود.

والدین و عوامل بیتب لازم است که برای این مرحله سنی برنامه‌ریزی‌های مناسب را تدارک نمایند. کودک کمک‌کننده تشخیص خود را که مجموعه‌ای از آمادگی‌ها و توانائی‌های بدنی و عاطفی عقلی و اجتماعی و معنوی است، را رشد دهند. دوره‌ی دبستان دوره‌ی آموزش رسمی و یادگیری و دوره‌ی عقل و دانایی و میل به زندگی اجتماعی است. در این مرحله سنی، به فعالیت و کار و تلاش در کودکان زیاد است. استعدادها بالقوه کودکان به تدریج ظهور و بروز می‌کنند. میل به توانائی‌های حرکتی و مکانیکی و میل به زیر و رو کردن اشیاء و یادگیری مفاهیم در حد عالی است.

در این دوره اگر عاملان تربیت توجه کافی و لازم را به تربیت از لحاظ علمی، اخلاقی و رفتاری داشته باشند، کودک مراحل بالندگی در دوره‌های دیگر زندگی را طی می‌کند. ژان‌ژاک روسو که از علمای تربیت است، اعتقاد دارد، هر سن

و هر حالت از حیات، کمال و بلوغ متناسب با خود را دارد که مخصوص آن است، حال اگر مرحله‌ای از مراحل تربیت مورد غفلت قرار گیرد، فرصتی برای همیشه از دست می‌رود. اگر کودکان را خوب بشناسیم و او را خوب تربیت کنیم. مراحل بعدی زندگی را برایش هموار نموده‌ایم، پایه و اساس یادگیری مفاهیم علمی و مهارت‌های زندگی در دوره‌ی ابتدایی آموزش داده می‌شود. مفهوم زمان، مکان و عدد و علت و حلول پدیده‌ها و علت حرکت و چگونگی رعایت بهداشت و سلامت جسم و شیوه‌ی رفتاری ارتباط با دیگران در این دوره آموزش داده می‌شود. در این دوره است که به کمک آموزش و تعلیم و تربیت کودکان، توانایی‌های ذهنی آن‌ها مانند ادراک، تخیل، حافظه، تمیز و تشخیص و تفکر و اندیشه آن‌ها رشد می‌کند. کودکان به تدریج نیاز و ضرورت به آموزش را درک می‌کنند و روش درست اندیشیدن را می‌آموزند. آن‌ها ابعاد و جرد و خود را می‌شناسند و اطلاعاتی درباره‌ی طبیعت و محیط طبیعی و اجتماعی به دست می‌آورند، در این مرحله به آموزش خواندن و نوشتن و حساب کردن و استدلال نمودن پرداخته و اطلاعاتی در زمینه‌ی بهداشتی و حفاظت از تن و جسم خویش و پرورش تن و حفظ سلامت جسمی و روانی و شادابی را به دست می‌آورند. کودکان در خانه، مدرسه و جامعه چگونگی برقراری ارتباط با دیگران و شیوه‌ی معاشرت با اعضاء خانواده و گاه بیرون آن و سال و دیگران را می‌آموزند. مفاهیمی مانند طول، عرض و ارتفاع، بالا و پایین و چپ، راست و زیر و رو و مفاهیم زمان، مکان، اندازه و حجم را به تدریج یاد می‌گیرند. قدرت مقایسه و تمیز پیدا می‌کنند و مفاهیم هم‌اندازه، بزرگ‌تر و کوچک‌تر و درست و نادرست را درک می‌کنند. معلمان با استفاده از روش‌های نوین و درگیر کردن فراگیران به کمک مرحله‌ی مجسم و نیمه مجسم و مجرد و نیز با برقراری ارتباط درست با فراگیران، فرصت درک مفاهیم را برای کودکان فراهم می‌سازند و به تدریج

مفاهیم و معانی در آنان رشد می‌کند. کودکان در این مرحله گوش دادن با دقت را یاد می‌گیرند و تحمل گوش دادن در آن‌ها به تدریج افزایش می‌یابد. در آن‌ها شوق به طرح پرسش، کشف واقعیات پیرامونی و رسیدن به حقیقت زیاد است. لازم است معلمان و عوامل تربیتی راهنمایی‌های علاقه‌مند و با بصیرت و دلسوز باشند و این عشق و علاقه‌ی کودکان را به سوی کسب معرفت، رهنمون سازند. در این مرحله کودکان با دقت به مشاهداتی پدیده‌ها و رویدادها و اشیاء و اشخاص می‌پردازند و به معارف خویش می‌انزیند و از گفتار و کردار اشخاص الگوبرداری می‌کنند. انعطاف‌پذیر، مطیع و فرمان‌بردار دستورات معلمان و والدین هستند. عاملان تربیت، لازم است از چگونگی مراحل رشد و تحولات دوره آگاه بوده و قدرت هدایت و رهبری درست آنان را داشته باشند. با آشنایی بیشتر می‌توان توانمندی آنان را در انجام کارهای فردی و گروهی افزایش داد. در این مرحله رعایت حقوق دیگران و آداب بهزیستی را به آنان آموزش داد. کودکان در این مرحله سنی از موقعیت‌ها، اشتباهات و خطاها درس می‌گیرند و مریبان باید آن‌ها را با سعی صدر، درایت، علم و آگاهی از فرایند اعمال کودکان، نسبت به خطاها آگاه را درست زیستن را به آنان بیاموزند. همچنین لازم است به کودکان اجازه داده شود تا خرد و آرویی با مسائل را تجربه کنند و مریبان، موقعیت‌های موفقیت‌آمیز را برای آموزش آن‌ها فراهم کنند تا با کسب اعتماد به نفس به بروز و ظهور استعدادها و خویش بپردازند.

کودکان در این دوره از زندگی می‌آموزند که چگونه زندگی کنند و برای مراحل بعدی زندگی آماده می‌شوند، عادات مطالعه‌ی صحیح، روش‌های یادگیری و مطالعه علوم و روش‌های درست خواندن، درست اندیشیدن و رفتار مناسب داشتن را به تدریج یاد می‌گیرند و از میزان وابستگی آنان به خانواده کاسته می‌شود، پس به

تدریج آماده مستقل زیستن می‌شوند. فضای آرام و امن خانواده و محیط غنی و علمی مدرسه و روش‌های تربیتی مناسب، می‌تواند در ایجاد عادات مفید کودکان که مردان و زنان آینده جامعه هستند، مؤثر باشد.

مسئولان تربیتی، انتظامی و قضایی خوب دریافته‌اند که باید مهارت‌های خوب زیستن و مهارت‌های اجتماعی را از این مقطع آغاز کرد؛ لذا می‌بینیم که مسئولان بهداشت، انتظامی، کشوری و تربیت بدنی و هنری روی به تربیت کودکان در این دوره دارند و به یاد این نکته افتاده‌اند که اگر قصد دارند آمار زندانی‌ها کاهش یابد و روزی شاهد آن نباشیم به صفر برسند و اگر قصد دارند که آمار اعتیاد و بزهکاری و ناهنجاری‌های انحرافی کمتر شود و رفتارهای اجتماعی مناسب نهادینه شود باید به تربیت و آموزش در این مرحله سنی توجه ویژه گردد. همه باید کمک کنند تا کودکان از رشد جسمی، عقلی و شناختی و رشد فکری برخوردار شوند. زمینه کسب مهارت‌های هنری و اجتماعی و شغلی در آن‌ها شکل بگیرد و پایه‌های اصول اعتقادی و معنوی و اخلاقی در آن‌ها ایجاد شود. کودکان باید درست تربیت شوند، زیرا انسان در سایه تعلیم و تربیت است نه به شدت واقعی و حقیقی می‌رسد و افراد چیزی جز آنچه تربیت از آن‌ها می‌سازند، نمی‌توانند باشند. کانت می‌گوید: مردی که در تربیتش کمبودهایی وجود دارد با اقدام به تربیت فرزندانش فقط اشتباهات خود را تکرار خواهد کرد.

عواملان تربیت، باید به همه‌ی ابعاد شخصیت کودک توجه نمایند و علاوه بر تربیت جنبه‌های عقلانی و جسمانی و اخلاقی و هنری باید به تربیت اجتماعی و عاطفی کودکان دبستانی بپردازند و باور داشته باشند که تعلیم و تربیت در دوره

ابتدایی مهم و اساسی است و برای آن سرمایه‌گذاری مادی و انسانی و معنوی و اجتماعی داشته باشند.

رشد جسمانی و عوامل موثر بر آن در کودکان دبستانی

پس از دوره‌ی اول کودکی، رشد کودکان در دوره‌ی دوم؛ یعنی دوره‌ی دبستان آرام‌تر و کندتر می‌شود و سیستم عصبی از رشد بیشتری برخوردار می‌شود. رشد مغز در ۹ سالگی تقریباً به حجم نهایی خود می‌رسد و دستگاه گردش خون از تعادل و هماهنگی برخوردار می‌شود. اندام‌های حسی و حرکتی از رشد لازم برخوردار می‌شوند. عوامل ژنتیکی، وراثتی و زیستی و عوامل محیطی و تغذیه و بهداشت در رشد این دوره اثرگذارند. به لحاظ این عوامل فرایند رشد در کودکان متفاوت است و با سرعت و درجه‌ای متفاوتی پیش می‌رود.

در پایان این دوره، قد کودک در حدود ۱۲۰ سانتیمتر و وزنش حدود ۳۸ کیلوگرم می‌شود. بافت عضلانی کودکان در این دوره از رشد بیشتری برخوردار می‌شوند و قدرت و نیروی بیشتری کسب می‌کنند و کودکان از تحرکات بدنی بیشتری برخوردارند. آموزش و ایجاد صحیح عاداتی که در تمام مدت کودکی موثر است، مانند: تغذیه مناسب، مسواک زدن، ورزش کردن، نظافت در حمام و استراحت، استحمام، پاکیزگی و نظافت، مراقبت‌های جسمانی و محافظت از خویشتن در مقابل حوادث و امراض یک ضرورت است. رشد جسمانی کودک در رشد اجتماعی و سازگاری او با محیط اثر دارد. از سوی دیگر فشارها و تنش‌های هیجانی نیز تأثیر نامطلوبی بر رشد جسمانی کودک باقی می‌گذارد.